

Верховний
Суд

ОГЛЯД практики Суду справедливості Європейського Союзу

Рішення за березень 2024 року

Зміст

I. Інституційні положення	3
1. Установи та органи ЄС (Європол)	3
Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 5 березня 2024 року, Kočner v Europol, C-755/21 P	3
II. Захист персональних даних	8
Рішення Суду справедливості ЄС (Четверта Палата) від 7 березня 2024 року, IAB Europe, C-604/22	8
III. Прикордонний контроль, притулок та імміграція	12
1. Прикордонний контроль	12
Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 21 березня 2024 року, Landeshauptstadt Wiesbaden, C-61/22	12
IV. Судове співробітництво у цивільних справах: Регламент № 1215/2012 про юрисдикцію, визнання і забезпечення виконання рішень у цивільних і комерційних справах	17
Рішення Суду справедливості ЄС (Перша Палата) від 21 березня 2024 року, Gjensidige, C-90/22	17
V. Зближення законодавства	20
1. Контроль за придбанням зброї та володінням нею	20
Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 5 березня 2024 року, Défense Active des Amateurs d'Armes and Others, C-234/21	20
2. Лікарські засоби для людини	24
Рішення Суду справедливості ЄС (Четверта Палата) від 14 березня 2024 року, D & A Pharma v Commission and EMA, C-291/22 P	24
VI. Спільна зовнішня політика та політика безпеки: обмежувальні заходи	30
Рішення Загального Суду (Дев'ята Палата, розширений склад) від 20 березня 2024 року, Belshyna v Council, T-115/22	30

I. Інституційні положення

1. Установи та органи ЄС (Європол)

Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 5 березня 2024 року, Košner v Europol, C-755/21 P

[Посилання на повний текст рішення](#)

Апеляція – Співпраця правоохоронних органів – Регламент (ЄС) 2016/794 – Стаття 49(3) та стаття 50 – Захист персональних даних – Незаконне опрацювання даних – Порушене в Словаччині кримінальне провадження проти заявника – Звіт експерта, підготовлений Європейським поліцейським офісом (Європол), для цілей розслідування – Вилучення даних з мобільного телефону та USB-накопичувача, що належать заявнику – Розкриття цих даних – Нематеріальна шкода – Позови про відшкодування шкоди – Характер позадоговірної відповідальності

Розглядаючи апеляційну скаргу, подану паном Košner (далі – скаржник), на рішення Загального Суду у справі Košner v Europol,¹ Велика Палата Суду справедливості ЄС частково задовольнила цю скаргу та роз'яснила питання, пов'язані з природою позадоговірної відповідальності Європейського поліцейського офісу (Європол) відповідно до статті 50 Регламенту 2016/794² в поєднанні з пунктом 57 цього Регламенту.

У ході розслідування, проведеного словацькими органами влади після вбивства журналіста та його нареченої у Словаччині у 2018 році, на запит Národná kriminálna agentúra (Національне агентство з боротьби зі злочинністю; далі – НАКА) Європол надав підтримку цим органам влади. Зокрема, він вилучив дані, що зберігалися на двох мобільних телефонах, які нібито належали скаржнику. 23 жовтня 2018 року він надіслав до НАКА жорсткий диск, що містив зашифровані дані, які він вилучив, та пароль, що захищав ці дані. Крім того, 13 січня 2019 року він надіслав до НАКА звіт (далі – звіт Європолу), в якому, *inter alia*, зазначалося, що ім'я скаржника безпосередньо пов'язане з «так званими списками мафії».

Як стверджується, 1 квітня 2019 року словацькі правоохоронні органи використали цю інформацію у кримінальному провадженні, порушеному проти скаржника. У 2019–2020 роках, у різних статтях у пресі та на вебсайтах, згадувався дуже великий обсяг інформації, пов'язаної із скаржником, частина якої була отримана з відповідних мобільних телефонів. Зокрема, на одному з вебсайтів та у словацькій пресі були опубліковані розшифровки інтимних повідомлень, що зберігалися на цих

¹ Рішення від 29 вересня 2021 року у справі Košner v Europol (T-528/20, EU:T:2021:631; «оскаржуване рішення»).

² Регламент (ЄС) 2016/794 Європейського Парламенту та Ради від 11 травня 2016 року про Агентство Європейського Союзу з правоохоронної співпраці (Європол) та про заміну та скасування рішень Ради 2009/371/JHA, 2009/934/JHA, 2009/935/JHA, 2009/936/JHA та 2009/968/JHA (ОJ 2016 L 135, стор. 53; далі – Регламент 2016/794).

телефонах, якими скаржник та його дівчина обмінювалися за допомогою зашифрованого сервісу обміну повідомленнями.

Після направлення скарги до Європолу скаржник подав позов про відшкодування шкоди до Загального Суду відповідно до статей 268 і 340 ДФЄС та статті 50(1) Регламенту 2016/794, яка встановлює правила відповідальності за некоректне опрацювання персональних даних.³ У цьому позові він вимагав відшкодування за нематеріальну шкоду, якої, як він стверджував, зазнав у результаті дій Європолу. Після того, як Загальний Суд відхилив цей позов, заявник подав апеляційну скаргу. У своїй апеляційній скарзі він оскаржував відхилення, по-перше, першої вимоги про відшкодування за нематеріальну шкоду, якої заявник нібито зазнав у результаті розкриття персональних даних з мобільних телефонів, і, по-друге, другої вимоги про відшкодування за нематеріальну шкоду, якої, як він стверджував, він зазнав у результаті включення його імені до «списків мафії».

Висновки Суду

По-перше, Суд розглядає підстави для оскарження рішення Загального Суду, порушені в апеляційній скарзі.

Що стосується нематеріальної шкоди, спричиненої публічним розкриттям персональних даних з мобільних телефонів, про які йде мова, Суд уточнює природу правил про відповідальність, встановлених статтею 50(1) Регламенту 2016/794.

По-перше, Суд вважає, що з аналізу формулювання цього положення та мети цього Регламенту, видно, що останній, з огляду на положення його Преамбули⁴ та відповідно до наміру законодавчого органу ЄС надати перевагу особі, яка зазнала шкоди, встановлює набір правил, згідно з якими Європол і відповідна Держава-член несуть солідарну відповідальність. Таке тлумачення підтверджується контекстом цього положення. Стаття 50 Регламенту 2016/794 спрямована на встановлення спеціальних правил щодо позадоговірної відповідальності за незаконні операції з опрацювання даних, які відступають від загальних правил відповідальності, викладених у статті 49 цього Регламенту.

З цього Суд робить висновок, що стаття 50 Регламенту 2016/794 встановлює правила відповідальності, згідно з якими Європол і Держава-член, в якій було завдано шкоди в результаті незаконного опрацювання даних, несуть солідарну відповідальність.

По-друге, щодо умов, за яких може наставати відповідальність за статтею 50 Регламенту 2016/794, Суд нагадує, що відповідно до правил про позадоговірну відповідальність Європейського Союзу, наведених у статті 340 ДФЄС, на яку посилається стаття 50 Регламенту 2016/794, така відповідальність вимагає дотримання низки умов.

У зв'язку з цим Суд зазначає, що в конкретному контексті Регламенту 2016/794 з формулювання статті 50(1) цього Регламенту випливає, що особа, яка має намір

³ Стаття 50(1) Регламенту 2016/794.

⁴ Пункт 57 Преамбули.

реалізувати своє право на компенсацію, повинна встановити лише те, що мало місце незаконне опрацювання персональних даних в контексті співпраці між Європолом та Державою-членом відповідно до цього Регламенту.

Таке буквальне тлумачення підтверджується метою статті 50 Регламенту 2016/794, яка, відповідно до його Преамбули, полягає у вирішенні труднощів, з якими може зіткнутися зацікавлена особа при визначенні того, чи є шкода, завдана в результаті незаконного опрацювання даних, що сталася в контексті такої співпраці, наслідком дій Європолу або відповідної Держави-члена. Щоб не позбавляти статтю 50, у її взаємозв'язку з пунктом 57 Регламенту 2016/794, її ефективності, не можна від цієї особи вимагати встановлення того, на чий рахунок – Європолу чи відповідної Держави-члена – треба віднести завдану шкоду, або щоб ця особа порушувала справу проти обох цих суб'єктів з метою отримання повної компенсації за завдану шкоду.

Суд також зазначає, що законодавчий орган ЄС передбачив двоступеневий механізм відшкодування шкоди, завданої незаконним опрацюванням даних у контексті співпраці в рамках Регламенту 2016/794, саме для того, аби врахувати ці труднощі з доказуванням. На першому етапі цей механізм звільняє відповідну особу від тягаря встановлення суб'єкта, поведінка якого призвела до стверджуваної шкоди, а на другому – передбачає, що після того, як ця особа отримала компенсацію, «остаточна відповідальність» за цю шкоду повинна бути, якщо це доречно, остаточно врегульована під час провадження у Раді правління Європолу (the Management Board of Europol) за участі лише Європолу і відповідної Держави-члена.

З цього Суд робить висновок, що Регламент 2016/794 не вимагає, щоб зацікавлена особа вказувала, яка з організацій, залучених до співпраці між Європолом та Державою-членом, вчинила дії, що становлять незаконне опрацювання даних. Для того, аби Європол або відповідна Держава-член несли солідарну відповідальність достатньо, щоб ця особа довела, що було незаконне опрацювання даних, яке завдало їй шкоди.

Однак Суд зазначає, що організація-відповідач вправі будь-яким законним способом довести, що через ймовірно незаконне опрацювання даних, що відбулося в контексті такої співпраці, не було завдано стверджуваної шкоди, наприклад, якщо така шкода виникла до відповідного опрацювання.

Суд справедливості ЄС висновує, що Загальний Суд допустив правову помилку, оскільки невірною вважав, що стаття 50(1) Регламенту 2016/794, витлумачена у світлі його Преамбули, не звільняло відповідну особу від обов'язку встановити, якому з двох суб'єктів приписується незаконне опрацювання даних. Отже, він скасовує оскаржуване рішення в тій частині, в якій Загальний Суд відхилив першу вимогу.

Що стосується нематеріальної шкоди, яка є предметом другої вимоги через включення імені скаржника до «списків мафії», Суд зазначає, що з оскаржуваного рішення випливає, що звіт Європолу був підготовлений після і, лише з однієї підстави, не пов'язаної з подією, яка завдала шкоду, про яку стверджував скаржник в контексті другої вимоги. Скаржник не продемонстрував, що висновки, на яких ґрунтується оскаржуване судове рішення в цьому відношенні, є недійсними через спотворення

доказів або правову помилку. Суд вважає, що не можна погодитися з тим, що шкода, на яку посилається скаржник в другій позовній вимозі, може бути пов'язана з будь-яким незаконним опрацюванням даних в контексті співпраці між Європолом та органами влади Словаччини.

Таким чином, Суд справедливості ЄС вважає, що, незважаючи на помилку, допущену Загальним Судом, який сам відхилив принцип солідарної відповідальності Європолу в контексті Регламенту 2016/794, вимога про те, що скаржник повинен довести наявність незаконного опрацювання даних, яке завдало йому шкоди, в цій справі не була дотримана, а тому Європол в будь-якому випадку не може бути притягнутий до відповідальності за другою позовною вимогою. З цього Суд висноує, що підстава для оскарження, спрямована на відхилення цієї вимоги, має бути відхилена як неефективна.

По-друге, беручи до уваги той факт, що оскаржуване рішення було частково скасовано, Суд справедливості ЄС, вважаючи, що стан провадження дозволяє це зробити, вирішує ухвалити остаточне рішення у справі, яка перебуває на розгляді в Загальному Суді, і на цій підставі розглядає, чи були дотримані в цій справі умови для позадоговірної відповідальності Європейського Союзу відповідно до статті 50 Регламенту 2016/794.

Що стосується вимоги про порушення норми права ЄС, покликаної наділяти фізичних осіб правами, Суд зазначає, що Регламент 2016/794 накладає на це агентство ЄС та на компетентні органи Держав-членів, що покликані співпрацювати у кримінальному провадженні, обов'язок захищати фізичних осіб від незаконного опрацювання їхніх персональних даних.⁵

Із сукупного тлумачення низки положень Регламенту 2016/794 Суд висноує, що будь-яке розкриття персональних даних, оброблених у контексті співпраці між Європолом та національними компетентними органами, особам, які не уповноважені на їх отримання, становить порушення норми права ЄС, покликаної наділяти осіб правами. У даному випадку йдеться про несанкціоноване розкриття персональних даних у вигляді інтимних розмов заявника.

Що стосується вимоги достатньо серйозного порушення норми права ЄС, Суд нагадує, що вирішальним критерієм у цьому відношенні є те, чи мало місце явне і серйозне нехтування межами свободи розсуду, встановленими порушеною нормою. Крім того, оцінка, яка має бути проведена, вимагає врахування сфери, обставин і контексту, в яких відповідний орган влади має виконувати відповідне зобов'язання. Необхідно також враховувати, зокрема, ступінь ясності і точності норми, що порушується, і міру свободи розсуду, яку ця норма залишає відповідному органу влади, складність ситуації, що підлягає регулюванню, а також труднощі в застосуванні або тлумаченні законодавства.

У цій справі Суд висноує про наявність такого достатньо серйозного порушення. По-перше, положення Регламенту 2016/794 не залишають організаціям, залученим до співпраці між Європолом та Державою-членом відповідно до цього Регламенту,

⁵ Сукупне тлумачення статті 2(h), (i) і (k), статті 28(1)(a) і (f), статті 38(4) і статті 50(1) Регламенту 2016/794.

жодного розсуду щодо необхідності захисту суб'єктів даних від незаконного опрацювання даних, які їх стосуються. По-друге, це зобов'язання є частиною делікатного контексту співпраці для цілей кримінального переслідування, в якому такі дані опрацьовуються без будь-якого втручання суб'єктів даних, найчастіше – без їхнього відома, а отже, без їхньої можливості будь-яким чином втрутитися для запобігання будь-якому незаконному опрацюванню їхніх даних.

Що стосується умов, пов'язаних з тим, чи дійсно була завдана шкода і чи існував причинно-наслідковий зв'язок, Суд відзначає, що Європейський Союз може нести позадоговірну відповідальність лише в тому випадку, якщо заявник дійсно зазнав фактичної і певної шкоди, і ця шкода повинна впливати досить безпосередньо з стверджуваного порушення норми права ЄС. У цій справі Суд встановлює, що розкриття не уповноваженим особам даних, що стосуються інтимних розмов між скаржником та його дівчиною, порушило право скаржника на повагу до його приватного і сімейного життя та до його комунікацій, і що таке розкриття негативно вплинуло на його честь і репутацію, що завдало йому моральної шкоди.

За таких обставин Суд частково скасовує оскаржуване рішення та зобов'язує Європол сплатити скаржнику 2000 євро відшкодування завданої нематеріальної шкоди.

II. Захист персональних даних

Рішення Суду справедливості ЄС (Четверта Палата) від 7 березня 2024 року, IAB Europe, C-604/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних – Регламент (ЄС) 2016/679 – Секторальна організація, що встановлює стандарти і пропонує своїм членам правила опрацювання згоди користувачів – Стаття 4(1) – Поняття «персональні дані» – Рядок букв і символів, що фіксують у структурованому та придатному для машинного зчитування вигляді вподобання користувача Інтернету, що стосуються його згоди на опрацювання персональних даних – Стаття 4(7) – Поняття «контролера» – Стаття 26(1) – Поняття «спільних контролерів» – Організація, яка сама не має доступу до персональних даних, що опрацюються її членами – Відповідальність організації, що поширюється на подальше опрацювання даних, здійснюване третіми особами

Отримавши звернення за попереднім рішенням Суд справедливості ЄС роз'яснює, по-перше, поняття «персональні дані»⁶ і, по-друге, обставини, за яких секторальну організацію, в тій мірі, в якій вона пропонує своїм членам систему правил, що стосуються згоди на опрацювання персональних даних, слід класифікувати як «спільного контролера».⁷ Суд також встановлює межі спільного контролю такої організації.

«IAB Europe» – це неприбуткова асоціація, заснована в Бельгії, яка представляє підприємства в секторі цифрової реклами та маркетингу на європейському рівні.

IAB Europe розробила Основи щодо прозорості та згоди (Transparency & Consent Framework, далі – TCF) – систему правил, призначених для забезпечення того, щоб опрацювання персональних даних користувачів вебсайтів або додатків, яке здійснюють певні оператори, відповідало вимогам Регламенту 2016/679. TCF сприяють дотриманню Регламенту 2016/679, коли ці оператори використовують протокол OpenRTB, який використовується для торгів у режимі реального часу (Real Time Bidding), миттєвої та автоматизованої системи онлайн-аукціону профілів користувачів з метою продажу та купівлі рекламного простору в Інтернеті.

У цьому контексті TCF полегшує запис уподобань користувачів, які згодом кодуються і зберігаються в рядку, що складається з комбінації букв і символів, яку IAB Europe називає «рядок прозорості та згоди» (Transparency and Consent String, далі – TC-рядок). Цей рядок передається брокерам персональних даних і рекламним платформам, які беруть участь у протоколі OpenRTB, щоб вони знали,

⁶ У значенні статті 4(1) Регламенту (ЄС) 2016/679 Європейського Парламенту та Ради від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних) (OJ 2016 L 119, стор. 1; далі – Регламент 2016/679; (GDPR)).

⁷ У значенні статті 26(1) Регламенту 2016/679.

на що користувач надав або не надав згоду. На пристрої користувача також зберігається файл cookie, який у поєднанні з TC-рядком може бути пов'язаний з IP-адресою користувача.

Після низки скарг на IAB Europe, Палата з розгляду спорів Gegevensbeschermingsautoriteit (Орган з питань захисту даних, Бельгія) рішенням від 2 лютого 2022 року зобов'язала IAB Europe, контролера даних, привести опрацювання даних, що здійснюється в контексті TCF, у відповідність до положень Регламенту 2016/679.

IAB Europe подала позов проти цього рішення до hof van beroep te Brussel (Апеляційний суд міста Брюсселю). Маючи сумніви щодо того, чи TC-рядок, безвідносно того, чи поєднаний він з IP-адресою чи ні, являє собою персональні дані, і якщо так, то чи слід класифікувати IAB Europe як контролера даних у контексті TCF, зокрема щодо опрацювання TC-рядка, Апеляційний суд міста Брюсселя звернувся до Суду справедливості ЄС із зверненням за попереднім рішенням.

Висновки Суду

Перш за все, Суд зазначає, що рядок, який складається з комбінації букв і символів, такий як TC-рядок, містить налаштування користувача Інтернету або програми, що стосуються його згоди на опрацювання третіми особами персональних даних, що стосуються його або її, або щодо будь-якого заперечення з його або її боку проти опрацювання таких даних на підставі стверджуваного законного інтересу.⁸

У зв'язку з цим Суд вважає, що в тій мірі, в якій зв'язок TC-рядка з IP-адресою пристрою користувача або з іншими ідентифікаторами дозволяє його ідентифікувати, TC-рядок містить інформацію про користувача, за якою останнього можна ідентифікувати, а, отже, є персональними даними.⁹ Крім того, той факт, що IAB Europe не може сама поєднати TC-рядок з IP-адресою пристрою користувача і не має можливості прямого доступу до даних, які опрацьовуються її членами в контексті TCF, не перешкоджає тому, щоб TC-рядок класифікувався як «персональні дані».¹⁰

Більше того, члени IAB Europe зобов'язані надавати цій організації на її запит всю інформацію, що дозволяє їй ідентифікувати користувачів, чії дані є предметом TC-рядка. Тому, за умови перевірки запитуючим судом, IAB Europe має розумні засоби, які дозволяють їй ідентифікувати конкретну фізичну особу з TC-рядка на основі інформації, яку її члени та інші організації, що беруть участь у TCF, зобов'язані їй надавати.¹¹

Таким чином, Суд висноує, що TC-рядок є персональними даними в розумінні статті 4(1) Регламенту 2016/679. Не має значення, що без зовнішнього внеску, який вона має право вимагати, така секторальна організація не може ані отримати доступ

⁸ Згідно зі статтею 6(1)(f) Регламенту 2016/679.

⁹ У значенні статті 4(1) Регламенту 2016/679.

¹⁰ У значенні статті 4(1) Регламенту 2016/679.

¹¹ Відповідно до того, що зазначено в пункті 26 Регламенту 2016/679.

до даних, які опрацьовуються її членами відповідно до встановлених нею правил, ані поєднати ТС-рядок з іншими ідентифікаторами, такими як IP-адреса пристрою користувача.

По-друге, Суд розглядає питання, чи можна вважати IAB Europe спільним контролером. З цією метою необхідно оцінити, чи впливає ця організація на опрацювання персональних даних, таких як ТС-рядок, для власних цілей, і чи визначає вона спільно з іншими особами цілі та засоби такого опрацювання.

Що стосується, насамперед, цілей такого опрацювання даних, Суд зазначає, що TCF, створений IAB Europe, по суті, має на меті сприяти та забезпечувати продаж та купівлю рекламного простору в Інтернеті певними операторами, які беруть участь в онлайн-аукціоні з продажу рекламного простору в Інтернеті. Відповідно, за умови перевірки запитуючим судом, IAB Europe впливає на операції з опрацювання персональних даних для власних цілей і в результаті, спільно зі своїми членами, визначає цілі таких операцій.

Далі, що стосується засобів, які використовуються для цілей такого опрацювання, Суд зазначає, і це має перевірити запитуючий суд, що TCF є системою правил, які члени IAB Europe повинні прийняти для того, щоб приєднатися до цієї асоціації. Зокрема, якщо один із членів асоціації не дотримується таких правил, IAB Europe може прийняти рішення про невідповідність та призупинення членства, що може призвести до виключення цього члена з TCF і позбавити його можливості покладатися на гарантії дотримання Регламенту 2016/679, надані TCF щодо опрацювання даних, яка здійснюється з використанням ТС-рядка. Крім того, TCF, створена IAB Europe, містить технічні умови, що стосуються опрацювання ТС-рядка, а також чіткі правила, що стосуються змісту, зберігання та обміну ТС-рядком. Крім того, Суд зазначає, що в рамках цих правил IAB Europe встановлює стандартизований спосіб, у який різні сторони, що беруть участь у TCF, можуть зв'язатися з уподобаннями, запереченнями та згодами користувачів, що містяться в ТС-рядках.

За таких обставин, та з урахуванням вищезазначених обґрунтувань, Суд доходить висновку, що така секторальна організація, як IAB Europe, має вплив на операції з опрацювання персональних даних для власних цілей і, як наслідок, спільно зі своїми членами визначає засоби, що стоять за такими операціями. Тому вона повинна розглядатися як «спільний контролер».¹²

Нарешті, Суд зазначає, що існує різниця між опрацюванням персональних даних, що здійснюється членами IAB Europe, такими як провайдери вебсайтів або додатків, брокери даних або рекламні платформи, коли налаштування згоди відповідних користувачів реєструються в ТС-рядку відповідно до правил, встановлених у TCF, з одного боку, і подальшим опрацюванням таких даних, що здійснюється цими операторами та третіми сторонами на основі цих налаштувань, наприклад, передачею даних третім особам або пропозицією персоналізованої реклами таким користувачам, з іншого.

¹² Для цілей статті 4(7) та статті 26(1) Регламенту 2016/679.

Відповідно, секторальна організація, така як IAB Europe, може вважатися контролером щодо такого подальшого опрацювання лише тоді, коли буде встановлено, що ця організація мала вплив на визначення цілей та засобів такого опрацювання, що має визначити запитуючий суд.

III. Прикордонний контроль, притулок та імміграція

1. Прикордонний контроль

Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 21 березня 2024 року, Landeshauptstadt Wiesbaden, C-61/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Регламент (ЄС) 2019/1157 – Посилення безпеки посвідчень особи громадян ЄС – Чинність – Правова підстава – Стаття 21(2) ДФЄС – Стаття 77(3) ДФЄС – Регламент (ЄС) 2019/1157 – Стаття 3(5) – Зобов'язання Держав-членів включати два відбитки пальців до носія даних посвідчень особи у сумісних цифрових форматах – Стаття 7 Хартії основоположних прав Європейського Союзу – Повага до приватного і сімейного життя – Стаття 8 Хартії основоположних прав – Захист персональних даних – Регламент (ЄС) 2016/679 – Стаття 35 – Зобов'язання проводити оцінку впливу на захист даних – Чинність протягом певного часу дії регламенту, який було скасовано

Отримавши від Verwaltungsgericht Wiesbaden (Адміністративний суд міста Вісбаден, Німеччина) звернення за попереднім рішенням, Суд справедливості ЄС у складі Великої Палати визнає недійсним Регламент 2019/1157¹³ про посилення безпеки посвідчень особи громадян ЄС, оскільки його було прийнято на невірній правовій підставі. Однак він зазначає, що обов'язкове внесення до посвідчення особи двох відбитків пальців, передбачене цим Регламентом, є сумісним, *inter alia*, з основоположними правами на повагу до приватного життя та на захист персональних даних. Таким чином, Суд зберігає його дію до набрання чинності новим регламентом, який ґрунтуватиметься на відповідній спеціальній правовій підставі і замінить цей скасований Регламент.

У листопаді 2021 року заявник в основному провадженні звернувся до органів влади міста Вісбаден¹⁴ із заявою про видачу нового посвідчення особи, вимагаючи, щоб воно не містило його відбитків пальців. Місто Вісбаден відхилило цю заяву, *inter alia*, на тій підставі, що з 2 серпня 2021 року внесення двох відбитків пальців на носій інформації посвідчення особи є обов'язковим відповідно до положення національного законодавства, яке, по суті, транспонує статтю 3(5) Регламенту 2019/1157.

21 грудня 2021 року заявник в основному провадженні подав на це рішення позов до запитуючого суду, вимагаючи зобов'язати місто Вісбаден видати йому посвідчення особи без зняття відбитків пальців.

¹³ Регламент (ЄС) 2019/1157 Європейського Парламенту та Ради від 20 червня 2019 року про посилення безпеки посвідчень особи громадян Союзу та документів на проживання, що видаються громадянам Союзу та членам їхніх сімей, які реалізують своє право на вільне пересування (OJ 2019 L 188, стор. 67).

¹⁴ Landeshauptstadt Wiesbaden (Столиця землі Вісбаден, Німеччина).

Маючи сумніви щодо законності підстав прийняття оскаржуваного рішення, оскільки, *inter alia*, було неясно, чи може бути поставлена під сумнів сама дійсність Регламенту 2019/1157, запитуючий суд зупинив провадження у справі та звернувся до Суду із запитом про те, чи є цей Регламент недійсним на тій підставі, що, по-перше, він був помилково прийнятий на підставі статті 21(2) ДФЄС замість статті 77(3) ДФЄС, по-друге, що він порушує Загальний регламент про захист даних,¹⁵ і, по-третє, що він порушує статті 7 і 8 Хартії основоположних прав Європейського Союзу.¹⁶

Висновки Суду

Перша підстава визнання недійсним: неправильна правова основа

Що стосується відповідних сфер застосування статті 21(2) ДФЄС та статті 77(3) ДФЄС, Суд зазначає, що компетенція, надана Європейському Союзу першою з цих двох статей щодо прийняття положень, необхідних для сприяння здійсненню права громадян Європейського Союзу вільно пересуватися та проживати на території Держав-членів,¹⁷ обмежується повноваженнями, визначеними з цією метою Договорами. Стаття 77(3) ДФЄС¹⁸ чітко визначає такі повноваження щодо прийняття положень, які стосуються паспортів, посвідчень особи, дозволів на проживання або будь-яких інших подібних документів, що видаються громадянам Європейського Союзу з метою сприяння здійсненню права на вільне пересування та проживання.

Дійсно, стаття 77(3) ДФЄС підпадає під назву розділу ДФЄС, який стосується сфери свободи, безпеки та правосуддя, а також глави під назвою «Політика щодо прикордонного контролю, притулку та імміграції». Однак зі статті 77(1) ДФЄС випливає, що Європейський Союз повинен розробити політику, спрямовану на забезпечення відсутності будь-якого контролю осіб, незалежно від їхнього громадянства, при перетині внутрішніх кордонів, проведення перевірок осіб та ефективного моніторингу перетину зовнішніх кордонів, а також на поступове запровадження інтегрованої системи управління такими кордонами. Положення¹⁹, згадані в статті 77(3) ДФЄС, є невід'ємною частиною будь-якої такої політики ЄС. Що стосується громадян ЄС, то ці документи дозволяють їм, *inter alia*, засвідчити, що вони користуються правом вільно пересуватися і проживати, а отже, реалізовувати це право. Отже, стаття 77(3) може слугувати підставою для вжиття заходів, пов'язаних

¹⁵ Регламент (ЄС) 2016/679 Європейського Парламенту та Ради від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних) (OJ 2016 L 119, стор. 1; далі – Регламент 2016/679).

¹⁶ Далі – Хартія. Ці положення стосуються поваги до приватного та сімейного життя та захисту персональних даних відповідно.

¹⁷ Право, про яке йдеться у статті 20(2)(а) ДФЄС («право на вільний рух та проживання»).

¹⁸ Це положення передбачає, що «Якщо дії Союзу підтвердять необхідність сприяння реалізації права, зазначеного в статті 20(2)(а), та якщо Договори не передбачають необхідних повноважень, Рада, діючи згідно зі спеціальною законодавчою процедурою, може ухвалити положення стосовно паспортів, документів, що засвідчують особу, дозволів на проживання або будь-яких інших подібних документів. Рада діє одностайно після проведення консультацій із Європейським Парламентом».

¹⁹ А саме, положення, що стосуються паспортів та посвідчень особи, дозволів на проживання або будь-якого іншого подібного документа («положення, що стосуються паспортів та посвідчень особи»).

з цими документами, якщо такі дії виявляться необхідними для сприяння реалізації права на вільне пересування та проживання.

Таке тлумачення сфери застосування статті 77(3) ДФЄС не може бути скасоване ні історичним розвитком Договорів щодо компетенції Європейського Союзу вживати заходів, пов'язаних, *inter alia*, з паспортами та посвідченнями особи, ні тим фактом, що в цьому положенні зазначено, що воно застосовується, «якщо Договори не передбачають необхідних повноважень».

У зв'язку з цим Суд зазначає, по-перше, що в Лісабонському договорі дійсно видалено положення,²⁰ яке прямо виключало можливість законодавчого органу ЄС посилатися на статтю 18(2) Договору про заснування Європейського Співтовариства (тепер стаття 21(2) ДФЄС) як на правову підставу для прийняття, *inter alia*, «положень, що стосуються паспортів [та] посвідчень особи». Проте водночас, цей Договір, відповідно до статті 77(3) ДФЄС, прямо наділив Європейський Союз повноваженнями вживати заходів у цій сфері, зробивши прийняття в її межах положень предметом спеціальної законодавчої процедури і, зокрема, одностайності в Раді.

За таких обставин таке видалення не може означати, що відтепер можна буде ухвалювати положення, що стосуються паспортів та посвідчень особи, на підставі статті 21(2) ДФЄС. Навпаки, на думку Суду, з історичного розвитку Договорів випливає, що за допомогою статті 77(3) ДФЄС автори Договорів мали намір наділити Європейський Союз компетенцією приймати такі положення, які мають сприяти реалізації права вільно пересуватися та проживати, яка є більш конкретною компетенцією, ніж більш загальна компетенція, викладена в статті 21(2) ДФЄС.

По-друге, Суд тлумачить твердження про те, що стаття 77(3) ДФЄС застосовується, «якщо Договори не передбачають необхідних повноважень», як таке, що повноваження, про які йдеться, надаються не положенням з більш загальною сферою дії, як, наприклад, стаття 21(2) ДФЄС, а положенням, яке є ще більш конкретним.

З цього Суд робить висновок, що Регламент 2019/1157 міг бути прийнятий на підставі статті 21(2) ДФЄС лише в тому випадку, якби мета або основний чи переважний компонент цього регламенту виходив за межі конкретної сфери дії статті 77(3) ДФЄС, а саме: видача паспортів, посвідчень особи, дозволів на проживання або будь-якого іншого подібного документа з метою сприяння реалізації права, зазначеного в статті 20(2)(а) ДФЄС.

З мети та основних елементів Регламенту 2019/1157 випливає, що цей регламент охоплюється конкретною сферою застосування статті 77(3) ДФЄС. Отже, ухвалюючи цей Регламент на підставі статті 21(2) ДФЄС, і зробивши це відповідно до звичайної законодавчої процедури, законодавчий орган ЄС застосував неправильну правову підставу, яка є такою, що має наслідком недійсність цього Регламенту.

²⁰ Раніше викладено в статті 18(3) Договору про заснування Європейського Співтовариства.

Друга підстава визнання недійсним: порушення статті 35(10) Регламенту 2016/679

Відзначаючи, що Регламент 2019/1157 сам по собі не стосується жодних операцій, пов'язаних з персональними даними, а лише передбачає, що Держави-члени повинні здійснювати певні операції опрацювання, коли подається заява на отримання посвідчення особи, Суд вважає, що стаття 35(1) Регламенту 2016/679²¹ не підлягала застосуванню при прийнятті Регламенту 2019/1157. Оскільки стаття 35(10) Регламенту 2016/679 встановлює відступ від положень його статті 35(1), прийняття Регламенту 2019/1157 не могло порушити статтю 35(10).

Третя підстава визнання недійсним: порушення статей 7 та 8 Хартії

Перш за все, Суд зазначає, що обов'язок вносити два повних відбитки пальців до носія інформації посвідчень особи, виданих Державами-членами, викладений у статті 3(5) Регламенту 2019/1157, є обмеженням як права на повагу до приватного життя, так і права на захист персональних даних, закріплених у статтях 7 та 8 Хартії відповідно.²² Крім того, це зобов'язання передбачає проведення заздалегідь двох послідовних операцій з опрацювання персональних даних, а саме: збір відбитків пальців у суб'єкта даних, а потім – тимчасове зберігання цих відбитків пальців для цілей персоналізації посвідчень особи, що також є обмеженням прав, закріплених у статтях 7 і 8 Хартії.

По-друге, Суд розглядає, чи є ці обмеження обґрунтованими та пропорційними.

У зв'язку з цим він вважає, по-перше, що такі обмеження відповідають принципу законності і не мають негативного впливу на суть основоположних прав, закріплених у статтях 7 і 8 Хартії.

Однак, щодо принципу пропорційності Суд зазначає, що, по-перше, цей захід має низку цілей загального інтересу, визнаних Європейським Союзом, а саме: боротьбу з виготовленням фальшивих посвідчень особи та крадіжкою особистих даних, а також забезпечення оперативної сумісності систем перевірки документів, і що він є належним для досягнення цих цілей. Внесення відбитків пальців до посвідчень особи ускладнює виготовлення фальшивих посвідчень. Це також дає можливість надійно перевірити автентичність посвідчення особи та особу власника посвідчення, у такий спосіб зменшуючи ризик шахрайства. Що стосується мети оперативної сумісності систем перевірки документів, використання повних відбитків пальців дозволяє забезпечити сумісність з усіма автоматизованими системами ідентифікації відбитків пальців, що використовуються Державами-членами, навіть якщо такі системи не обов'язково використовують той самий механізм ідентифікації.

По-друге, Суд вважає, що обмеження, про які йдеться, відповідають тому, що є суворо необхідним для досягнення поставлених цілей.

²¹ Це положення встановлює, що якщо опрацювання даних, ймовірно, призведе до виникнення високого ризику для прав і свобод фізичних осіб, контролер, до здійснення опрацювання, повинен провести оцінювання впливу передбачених операцій опрацювання на захист персональних даних.

²² Ці обмеження на реалізацію основоположних прав, гарантованих статтями 7 і 8 Хартії, з одного боку, і зобов'язання вносити два повних відбитки пальців на носій інформації для посвідчення особи, з іншого боку, називаються нижче «відповідні обмеження» і «відповідний захід», відповідно.

Що стосується самого принципу внесення відбитків пальців до носія інформації на посвідченнях особи, то він є надійним та ефективним засобом достовірно встановити особу людини. Зокрема, просте внесення зображення обличчя є менш ефективним засобом ідентифікації, ніж внесення двох відбитків пальців на додаток до цього зображення, оскільки різні фактори можуть змінити анатомічні характеристики обличчя. Крім того, процес, який використовується для збору цих відбитків пальців, є простим у реалізації.

Що стосується включення двох повних відбитків пальців, а не лише деяких характеристик цих відбитків, крім того, що другий варіант не дає таких же гарантій, як повний відбиток пальця, включення повного відбитка пальця також необхідне для того, щоб системи перевірки документів, що посвідчують особу, були сумісними. Держави-члени використовують різні технології ідентифікації за відбитками пальців. Тому включення до носія інформації посвідчення особи лише певних характеристик відбитків пальців може поставити під загрозу досягнення мети оперативної сумісності.

По-третє, Суд вважає, що, беручи до уваги характер даних, про які йдеться, характер операцій з опрацювання та спосіб, у який вони здійснюються, а також встановлені гарантії, обмеження, які таким чином накладаються на основоположні права, закріплені в статтях 7 і 8 Хартії, не є настільки серйозними, щоб бути непропорційними порівняно зі значущістю поставлених цілей, а навпаки, цей захід ґрунтується на справедливому балансі між, з одного боку, цілями, які він має досягнути, і, з іншого, відповідними основоположними правами, яких він стосується.

IV. Судове співробітництво у цивільних справах: Регламент № 1215/2012 про юрисдикцію, визнання і забезпечення виконання рішень у цивільних і комерційних справах

Рішення Суду справедливості ЄС (Перша Палата) від 21 березня 2024 року, *Gjensidige*, C-90/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Судове співробітництво у цивільних справах – Юрисдикція, визнання і забезпечення виконання рішень у цивільних і комерційних справах – Регламент (ЄС) № 1215/2012 – Стаття 45 – Відмова у визнанні рішення суду – Стаття 71 – Взаємозв'язок між цим регламентом та конвенціями, що регулюють окремі питання – Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів (КДПВ) – Стаття 31 (3) – Принцип *lis pendens* – Угода про договірну юрисдикцію – Поняття «публічної політики»

У контексті звернення за попереднім рішенням Суд справедливості ЄС роз'яснює сферу застосування підстав, передбачених Брюссельським регламентом (*Brussels Ia Regulation*),²³ для відмови у визнанні судових рішень, ухвалених у Державах-членах, якщо суд країни походження заявив про свою юрисдикцію всупереч угоді про договірну юрисдикцію, що міститься в договорі міжнародного перевезення вантажів.

ACC Distribution UAB уклала з транспортною компанією Rhenus Logistics UAB договір про перевезення вантажів з Нідерландів до Литви. Під час перевезення частина вантажу була викрадена, і страхова компанія Gjensidige ADB відшкодувала ACC Distribution UAB понесені збитки.

У лютому 2017 року компанія Rhenus Logistics звернулася із позовом до суду Нідерландів вимагаючи визнання її відповідальності обмеженою. Вказаний суд визнав себе таким, що має юрисдикцію та визнав недійсною угоду про договірну юрисдикцію, яка міститься в договорі, укладеному між ACC Distribution та Rhenus Logistics, оскільки внаслідок застосування угоди обмежується можливість вибору між судами, наділених юрисдикцією, яка передбачена Конвенцією про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів (КДПВ).²⁴

У вересні 2017 року компанія Gjensidige подала до литовського суду позов з вимогою зобов'язати Rhenus Logistics відшкодувати суму відшкодування, виплаченої ACC Distribution. Зазначений суд зупинив провадження у справі до моменту ухвалення у 2019 році судом Нідерландів остаточного рішення щодо обмеження відповідальності Rhenus Logistics. Зрештою, литовський суд відхилив

²³ Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 1215/2012 від 12 грудня 2012 року про юрисдикцію, визнання і забезпечення виконання судових рішень у цивільних і комерційних справах (OJ 2012 L 351, стор. 1) («Брюссельський регламент»).

²⁴ Стаття 31(1) Конвенції про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів, підписана у Женеві 19 травня 1956 року, із змінами, внесеними Протоколом, підписаним у Женеві 5 липня 1978 року.

позов *Gjensidige* в силу остаточності судового рішення, ухваленого судом Нідерландів. Суд апеляційної інстанції залишив це рішення без змін.

Розглядаючи скаргу, подану компанією *Gjensidige, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas* (Верховний Суд Литви, Литва) був непевним щодо відповідності КДПВ положенням Брюссельського регламенту і тій мірі, в якій ця конвенція дозволяє ігнорувати угоди про вибір суду, які згідно з цим регламентом є, як правило, винятковими.²⁵ Крім того, навіть незважаючи на те, що цей регламент прямо не встановлює жодних підстав для відмови у визнанні судового рішення, ухваленого всупереч угоді про вибір суду, запитуючий суд задається питанням про те, чи слід поширювати захист, який надається цим угодам, на визнання та виконання такого рішення. У зв'язку з цим він вирішив передати питання на розгляд Суду для винесення попереднього рішення.

Висновки Суду

Першочергово, оскільки договір міжнародного перевезення, про який йде мова в основному провадженні, підпадає під сферу застосування як Брюссельського регламенту, так і КДПВ, Суд розглядає питання про те, чи повинна будь-яка відмова у визнанні рішення, ухваленого незважаючи на існування угоди, що надає юрисдикцію судам іншої Держави-члена, оцінюватися у світлі Брюссельського Регламенту або КДПВ.

У зв'язку з цим, по-перше, Брюссельський регламент²⁶ передбачає, що рішення, винесені в Державі-члені судом, який здійснює юрисдикцію, передбачену конвенцією з певного питання, повинні визнаватися і виконуватися в інших Державах-членах відповідно до цього регламенту, положення якого можуть застосовуватися в будь-якому випадку, навіть якщо відповідна конвенція встановлює умови для визнання або виконання цих рішень. Що стосується КДПВ,²⁷ то вона лише передбачає, що виконання судового рішення залежить від дотримання формальностей, які вимагаються у відповідній країні, що, однак, не може дозволити повторний розгляд справи по суті.

По-друге, застосування цієї конвенції не може ставити під загрозу принципи, які лежать в основі судового співробітництва у цивільних і комерційних справах в Європейському Союзі. Що стосується, зокрема, принципу взаємної довіри, то суд Держави звернення ніколи не знаходиться в кращому становищі, аніж суд Держави походження, для визначення того, чи наділений останній юрисдикцією, а тому Брюссельський регламент, як правило, не уповноважує суд Держави-члена переглядати юрисдикцію суду іншої Держави-члена.

За таких обставин будь-яка відмова у визнанні судового рішення має оцінюватися у світлі Брюссельського регламенту.

²⁵ Див. статтю 25(1) Брюссельського регламенту.

²⁶ Перший підпункт та друге речення другого підпункту статті 71(2)(b) Брюссельського регламенту.

²⁷ Стаття 31(3) КДПВ.

По-перше, після надання зазначеного роз'яснення Суд, виходячи з формулювання статті 45(1)(a) ²⁸ та (e)(ii) ²⁹ Брюссельського регламенту робить висновок про те, що суд Держави-члена не може відмовити у визнанні рішення суду іншої Держави-члена з підстав того, що останній визнав себе таким, що має юрисдикцію всупереч угоді про договірну юрисдикцію.

По-друге, таке буквальне тлумачення підтверджується контекстом зазначених положень, а також цілями та завданнями, переслідуваними Брюссельським регламентом. Суд підкреслює, що у системі, встановленій цим регламентом, взаємне визнання є правилом, в той час як перелік підстав, з яких може бути відмовлено у визнанні, є вичерпним. Законодавчий орган ЄС вирішив не включати в перелік таких підстав наявність колізії з положеннями регламенту про пророгацію юрисдикції. Відповідно, захист угод про договірну юрисдикцію, що є метою цього регламенту,³⁰ не призводить до того, що порушення такої угоди саме по собі є підставою для відмови у визнанні.

По-третє, Суд зазначає, що в цій справі ніщо із наданих йому документів не вказує на те, що визнання рішення суду Нідерландів суперечитиме литовському правопорядку в неприйнятній мірі, оскільки це порушило б основоположний принцип. Зокрема, сам факт того, що позов не розглядається судом, зазначеним в угоді про договірну юрисдикцію, і, як наслідок, не вирішується за законодавством Держави-члена, до якої належить цей суд, не може розглядатися як достатньо серйозне порушення права на справедливий судовий розгляд, аби визнати рішення за цим позовом таким, що явно суперечить публічному порядку Держави-члена, якій воно адресовано.

²⁸ Це положення закріплює порушення публічного порядку Держави-члена, до якої звертаються, як підставу для відмови у визнанні.

²⁹ Це положення передбачає, що за заявою будь-якої зацікавленої сторони у визнанні судового рішення може бути відмовлено, якщо воно суперечить Розділу 6 Глави II Брюссельського регламенту про виключну юрисдикцію.

³⁰ Див. статтю 22 Брюссельського регламенту.

V. Зближення законодавства

1. Контроль за придбанням зброї та володінням нею

Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 5 березня 2024 року, *Défense Active des Amateurs d'Armes and Others*, C-234/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Зближення законодавства – Директива Ради 91/477/ЄЕС – Контроль за придбанням зброї та володінням нею – Вогнепальна зброя, яка є забороненою або вимагає отримання дозволу – Напівавтоматична вогнепальна зброя – Директива 91/47 із змінами, внесеними Директивою Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2017/853 – Стаття 7(4а) – Повноваження Держав-членів щодо підтвердження, поновлення або продовження дозволів – Передбачувана неможливість використання таких повноважень відносно напівавтоматичної зброї, переобладнаної для стрільби холостими патронами або в охолощену чи акустичну зброю (*salute or acoustic weapons*) – Чинність – Стаття 17(1) та статті 20 та 21 Хартії основоположних прав Європейського Союзу – Принцип захисту законних очікувань

Ухвалюючи попереднє рішення за запитом *Cour constitutionnelle* (Конституційний суд Бельгії), Суд справедливості ЄС, засідаючи у складі Великої Палати, підтверджує чинність статті 7(4а) Директиви 91/477 про контроль за придбанням зброї та володінням нею³¹ зі змінами, внесеними Директивою 2017/853, у світлі права власності³² та принципів рівності перед законом,³³ недискримінації³⁴ та захисту законних очікувань. За міркуваннями Суду це положення, всупереч інтерпретаційній передумові, прийнятій запитуючим судом, дозволяє Державам-членам здійснювати повноваження із надання перехідних заходів для всієї напівавтоматичної вогнепальної зброї, законно придбаної та зареєстрованої до набрання чинності Директивою 2017/853 13 червня 2017 року, незалежно від того, чи йдеться про напівавтоматичну вогнепальну зброю, здатну відстрілювати кулі,³⁵ чи про вогнепальну зброю, яка була переобладнана для стрільби холостими патронами,

³¹ Відповідно до статті 7(4а) Директиви Ради 91/477/ЄЕС від 18 червня 1991 року про контроль за придбанням зброї та володінням нею (ОJ 1991 L 256, стор. 51), з урахуванням змін, внесених Директивою Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2017/853 від 17 травня 2017 року (ОJ 2017 L 137, стор. 22) («Директива 91/477»), «Держави-члени можуть вирішити підтвердити, поновити або подовжити дозволи для напівавтоматичної вогнепальної зброї, що належить до категорії А згідно з пунктом 6, 7 або 8, у випадку вогнепальної зброї, що належить до категорії В, та яку було законно придбано і зареєстровано до 13 червня 2017 року, за умов дотримання умов, встановлених у цій Директиві. Крім того, Держави-члени можуть дозволити придбання такої вогнепальної зброї іншим особам, які отримали дозвіл від Держав-членів на підставі цієї Директиви».

³² Як викладено у статті 17(1) Хартії основоположних прав Європейського Союзу («Хартія»).

³³ Як викладено у статті 20 Хартії.

³⁴ Як викладено у статті 21 Хартії.

³⁵ Відносно пунктів 6–8 «Категорії А - Заборонена вогнепальна зброя», що міститься в пункті А частини II Додатку I до Директиви 91/477 («категорії з А.6 по А.8»).

подразнюючими речовинами, іншими активними речовинами або піротехнічними патронами, або була обладнана в охолощену чи акустичну зброю (salute or acoustic weapon) (надалі – переобладнана напівавтоматична зброя).³⁶

Défense Active des Amateurs d'Armes ASBL, NG та WL звернулися із позовом до Cour constitutionnelle (Конституційний Суд) про скасування положення бельгійського законодавства, яке не передбачало можливості, як перехідного заходу, продовжувати володіти переобладнаною напівавтоматичною вогнепальною зброєю, придбаною до 13 червня 2017 року, на відміну від напівавтоматичної вогнепальної зброї, здатної відстрілювати кулі.³⁷ Cour constitutionnelle (Конституційний Суд) постановив, що стаття 153(5) Закону від 5 травня 2019 року, у поєднанні зі статтею 163 цього закону, встановлює різницю у поводженні з особами які, з одного боку, до 13 червня 2017 року на законних підставах придбали та зареєстрували напівавтоматичну зброю, здатну відстрілювати кулі, та, з іншого боку, з особами, які до цієї дати законно придбали та зареєстрували напівавтоматичну вогнепальну зброю, переобладнану виключно для стрільби холостими патронами, оскільки лише перші користуються перевагами перехідних положень, що дозволяють їм продовжувати, за певних умов, володіти своєю напівавтоматичною вогнепальною зброєю, яка наразі є забороненою. На думку запитуючого суду, така різниця в поводженні впливає зі статті 7(4а) Директиви 91/477, оскільки це положення не дозволяло Державі-члену поширювати такі перехідні заходи на останню категорію напівавтоматичної зброї. Відповідно, він вирішив звернутися із питанням до Суду для ухвалення попереднього рішення щодо чинності цієї статті.

Висновки Суду

Насамперед Суд з'ясує правильність передумови, покладеної в основу розглядуваного питання, згідно з якою стаття 7(4а) Директиви 91/477 дозволяє Державам-членам передбачати перехідні заходи лише для напівавтоматичної вогнепальної зброї, здатної відстрілювати кулі, в категоріях А.6–А.8, а не для переобладнаної напівавтоматичної вогнепальної зброї, в категорії А.9.

У зв'язку з цим, по-перше, він зазначає, що, з огляду на формулювання цього положення повноваження, надані Державам-членам підтверджувати, поновлювати або продовжувати дію дозволів, поширюються лише на напівавтоматичну вогнепальну зброю категорій А.6–А.8, яка до набрання чинності Директивою 2017/853 була віднесена до «Категорії В – вогнепальна зброя, що вимагає отримання

³⁶ Відносно пункту 9 «Категорії А – Заборонена вогнепальна зброя», що міститься в пункті А частини II Додатку I до Директиви 91/477 («категорія А.9»).

³⁷ Loi du 5 mai 2019 portant des dispositions diverses en matière pénale et en matière de cultes (Закон від 5 травня 2019 року, що встановлює різні положення з кримінальних та релігійних питань (Moniteur belge від 24 травня 2019 року, стор. 50023) («Закон від 5 травня 2019 року»). Статті 151–163 цього закону частково імплементують Директиву 2017/853 у бельгійське законодавство.

дозволу»,³⁸ і яка була законно придбана та зареєстрована до 13 червня 2017 року,³⁹ за дотримання інших умов, встановлених у Директиві 91/477.

По-друге, в контексті статті 7(4а) Директиви 91/477 Суд розглядає, по-перше, чи належить переобладнана напіваавтоматична вогнепальна зброя категорії А.9, законно придбана і зареєстрована до 13 червня 2017 року, до «Категорії В – вогнепальна зброя, що вимагає отримання дозволу». З огляду на це він підкреслює, що зазначена зброя, незважаючи на її переобладнання, відповідає критеріям, що визначають поняття «вогнепальна зброя», викладеним у Директиві 91/477.⁴⁰ Крім того, як зазначено в пункті 20 Директиви 2017/853,⁴¹ існує значний ризик того, що така напіваавтоматична вогнепальна зброя, пристосована для стрільби холостими патронами, може повернутися до свого попереднього рівня небезпеки, будучи переобладнаною для здійснення пострілу, прискорення кулі або снаряда за рахунок енергії вибухової речовини.

Таким чином, щодо переобладнаної напіваавтоматичної вогнепальної зброї Суд зазначає, що законодавчий орган ЄС прямо не виключав її з поняття вогнепальної зброї. Більше того, роз'яснення в Директиві 2017/853, згідно з яким необхідно вирішити питання, пов'язане з такою зброєю, шляхом включення її до сфери дії Директиви 91/477,⁴² не можна розуміти як таке, що ця вогнепальна зброя підпадає під сферу дії цієї директиви лише з моменту набрання чинності Директиви 2017/853. Вона радше має на меті підтвердити, що переобладнана напіваавтоматична вогнепальна зброя підпадає під сферу дії Директиви 91/477 зі змінами, внесеними Директивою 2017/853. Відповідно, напіваавтоматична вогнепальна зброя категорії А.9, законно придбана і зареєстрована до 13 червня 2017 року, повинна розглядатися як така, що була віднесена до категорії В Директиви 91/477, яка діяла до набрання чинності Директивою 2017/853.

Після цього Суд підтверджує, що переобладнана вогнепальна зброя може підпадати як під категорію А.9, так і під одну з категорій А.6–А.8. У цьому контексті, згідно з формулюванням категорії А.9, вона включає «будь-яку вогнепальну зброю в цій категорії», яка була переобладнана. Відповідно, для того, щоб вогнепальна зброя підпадала під цю категорію, вона не тільки повинна бути переобладнана для стрільби холостими патронами, подразнюючими речовинами, іншими активними речовинами або піротехнічними патронами, або бути переобладнаною в охолощену чи акустичну зброю, але й повинна також відповідати критеріям, викладеним у пунктах 2, 3, 6, 7 або 8 «Категорія А – Заборонена вогнепальна зброя». ⁴³ Таким чином, це формулювання вказує на те, що факт переобладнання зброї, в результаті якої вона підпадає під категорію А.9, не має наслідком її виключення з категорій А.2, А.3, А.6, А.7

³⁸ Розміщений у пункті А частини II Додатку I до Директиви 91/477, що діяв до набрання чинності Директивою 2017/853.

³⁹ Розміщений у пункті А частини II Додатку I до Директиви 91/477, із урахуванням змін, внесених Директивою 2008/51, у розділі «Категорія В - Вогнепальна зброя, що вимагає отримання дозволу» («категорія В»).

⁴⁰ Див. статтю 1(1) Директиви 91/477 у редакції, що діяла до набрання чинності Директивою 2017/853 та статтю 1(1)(1) Директиви 91/477 у редакції, зміненій Директивою 2017/853.

⁴¹ Див., *inter alia*, пункт 20 Директиви 2017/853.

⁴² Див. пункт 20 Директиви 2017/853.

⁴³ Розміщений у пункті А частини II Додатку I до Директиви 91/477 («категорії А.2, А.3, А.6, А.7 або А.8»).

або А.8. По-перше, зброя в категорії А.9 відповідає критеріям, що визначають поняття «вогнепальна зброя», і, по-друге, категорії А.2, А.3, А.6, А.7 і А.8 не відмежовують те, чи була вогнепальна зброя, яку вони охоплюють, переобладнаною.

По-третє, стосовно цілей, які переслідують Директиви 91/477 і 2017/853, Суд вважає, що перш за все доповнення категорією А.9 в процесі законодавчої процедури, яка призвела до прийняття Директиви 2017/853, мало на меті уточнити, що переобладнана вогнепальна зброя охоплюється сферою дії Директиви 91/477. І навпаки, немає жодного елемента, який би вказував на те, що законодавчий орган ЄС мав намір цим доповненням виключити переобладнану вогнепальну зброю з категорій А.2, А.3, А.6, А.7 чи А.8 або зі сфери дії статті 7(4а) Директиви 91/477.

При цьому, оскільки Директива 2017/853 поважає основоположні права і дотримується принципів, визнаних, зокрема, Хартією,⁴⁴ Суд вважає, що стаття 7(4а) Директиви 91/477 спрямована на забезпечення поваги до набутих прав і, в тому числі, права власності.⁴⁵ У зв'язку з цим ця стаття, по суті, дозволяє Державам-членам зберігати вже видані дозволи на напівавтоматичну вогнепальну зброю категорій А.6– А.8, яка до набрання чинності цією директивою була віднесена до категорії В і була законно придбана та зареєстрована до 13 червня 2017 року. Відповідно, Директиву 91/477 не можна тлумачити як таку, що вимагає експропріації власників такої зброї. Таким чином, у світлі мети забезпечення дотримання права на особисту власність, яка була придбана, стаття 7(4а), хоча і передбачає виняток з принципу заборони володіння вогнепальною зброєю, віднесеною до категорій А.6– А.8, не може тлумачитися як така, що виключає зі сфери своєї дії таку зброю, якщо вона також відповідає додатковим критеріям, викладеним в категорії А.9.

Крім того, Суд зазначає, що метою Директиви 91/477 є зміцнення взаємної довіри між Державами-членами у сфері гарантування безпеки осіб та забезпечення громадської безпеки громадян Союзу. Жодна з цих цілей не перешкоджає власникам вогнепальної зброї, що підпадає як під категорії А.6–А.8, так і під категорію А.9, користуватися перевагами перехідних заходів, передбачених статтею 7(4а) Директиви 91/477.

Насамперед таке тлумачення може сприяти функціонуванню внутрішнього ринку. По-друге, що стосується мети забезпечення громадської безпеки та безпеки громадян Союзу, то, перш за все, вогнепальна зброя, що відповідає критеріям категорії А.9, становить меншу безпосередню небезпеку, ніж та, що підпадає виключно під категорії А.6–А.8. Крім того, з формулювання статті 7(4а) Директиви 91/477 випливає, що повноваження, передбачені цим положенням, поширюються лише на вогнепальну зброю, яка була законно придбана і зареєстрована до 13 червня 2017 року. Це означає, *inter alia*, що вимоги, зокрема щодо безпеки, встановлені в цьому відношенні Директивою 91/477 в редакції, що діяла до набрання чинності Директивою 2017/853, були дотримані. Нарешті, це формулювання передбачає, що на момент, коли Держава-член має намір, відповідно до цього

⁴⁴ Див. пункт 31 Директиви 2017/853.

⁴⁵ Як викладено у статті 17(1) Хартії.

положення, підтвердити, поновити або продовжити дозвіл на напівавтоматичну вогнепальну зброю, віднесена до категорій А.6–А.8, інші умови, зокрема ті, що стосуються безпеки, викладені в Директиві 91/477, будуть виконані.

Суд висноує, що мета забезпечення громадської безпеки та безпеки громадян Союзу не може бути скомпрометована тим фактом, що власники вогнепальної зброї, віднесеної як до категорій А.6–А.8, так і до категорії А.9, можуть отримати вигоду від збереження вже виданих дозволів на зброю, що підпадає під категорії А.6–А.8, згідно з статтею 7(4а) Директиви 91/477.

По-четверте, Суд вважає, що таке тлумачення статті 7(4а), яке відповідає її формулюванню і контексту, а також системі і цілям законодавства, частиною якого вона є, також не позбавляє це положення, або доповнення Директивою 2017/853 категорії А.9, всієї ефективності.

Навпаки, таке тлумачення забезпечує ефективність статті 7(4а), оскільки вона спрямована на забезпечення поваги до набутих прав і, зокрема, права власності. Більше того, воно жодним чином не впливає на мету роз'яснення, яку законодавець ЄС прагнув досягти шляхом доповнення категорією А.9. Крім того, ця категорія охоплює не лише вогнепальну зброю категорій А.6–А.8 і А.9, але й зброю категорій А.2 і А.3, яка зазнала такого переобладнання, та на яку не поширювалися повноваження, надані Державам-членам статтею 7(4а) Директиви 91/477.

У світлі прийнятого таким чином тлумачення статті 7(4а) Директиви 91/477, Суд висноує, що передумова, на якій ґрунтується питання *Cour constitutionnelle* (Конституційний Суд), є некоректною, і що за цих обставин розгляд такого питання не виявив жодного фактору, здатного вплинути на чинність цієї статті у світлі права власності та принципів рівності перед законом, недискримінації та захисту законних очікувань.

2. Лікарські засоби для людини

Рішення Суду справедливості ЄС (Четверта Палата) від 14 березня 2024 року, *D & A Pharma v Commission and EMA*, C-291/22 P

[Посилання на повний текст рішення](#)

Апеляція – Лікарські засоби для медичного використання – Заява на отримання дозволу на реалізацію – Незалежність експертів, з якими консультувався Комітет з лікувальних препаратів для людини (Committee for Medicinal Products for Human Use, CHMP) Європейське агентство з лікарських засобів (European Medicines Agency, EMA) – Стаття 41 Хартії основоположних прав Європейського Союзу – Право на належне адміністрування – Вимога об'єктивної неупередженості – Критерії перевірки відсутності конфлікту інтересів – Політика ЕМА щодо конкуруючих інтересів – Діяльність в якості головного дослідника, консультанта або стратегічного радника для фармацевтичної промисловості – Конкуруючі продукти – Процедура повторної

експертизи – Регламент (ЄС) № 726/2004 – Статті 56, 62 та 63 – Рекомендації ЕМА – Консультація науково-консультативної групи (scientific advisory group, SAG) або експертної групи ad hoc

Суд справедливості ЄС задовольняє апеляцію, подану Debrégeas et associés Pharma SAS (D & A Pharma) («D & A Pharma») на рішення Загального Суду у справі «D & A Pharma v Commission and EMA» («оскаржуване рішення»).⁴⁶ При цьому він уточнює сферу застосування принципів, яких слід дотримуватися в процедурі, що проводиться Європейською Лікувальною Агенцією (ЕМА) для оцінки лікарських засобів.

Заявник подав заяву на отримання умовного дозволу на реалізацію (далі – «МА») (application for marketing authorisation) до ЕМА відповідно до Регламенту № 507/2006,⁴⁷ для лікарського засобу Норвеус. Комітет з лікувальних препаратів для людини («СНМР») щодо цієї заяви надав негативний висновок. Після клопотання про повторну експертизу цього висновку, поданого відповідно до Регламенту № 726/2004,⁴⁸ СНМР скликав експертну групу ad hoc, в якій, *inter alia*, взяв участь експерт, який одночасно був головним дослідником лікарського засобу AD 04. Оскільки ця експертна група також надала негативний висновок, Комісія відхилила заяву про умовний МА 6 липня 2020 року («оспорюване рішення»).

Після відхилення Загальним Судом позову проти оспорюваного рішення скаргник подав апеляційну скаргу на це рішення в порядку апеляції.

Висновки Суду

(i) Вимога про скасування оскаржуваного судового рішення

Суд справедливості ЄС нагадує, що об'єктивна неупередженість СНМР, а отже, і ЕМА, ставиться під загрозу, якщо з боку одного з членів СНМР, внаслідок перетину функцій, може виникнути конфлікт інтересів, незалежно від особистої поведінки цього члена. Таке невиконання зобов'язань призводить до визнання протиправним рішення, прийнятого Комісією по завершенню процедури. Об'єктивна неупередженість СНМР також ставиться під загрозу, якщо експерт, який перебуває в ситуації конфлікту інтересів, є частиною експертної групи, з якою консультується цей комітет у контексті повторної експертизи, в результаті якої приймається висновок ЕМА та рішення Комісії щодо заяви МА.

Висновок, висловлений експертною групою, скликаною СНМР, має потенційно вирішальний вплив на висновок ЕМА та, через цей висновок, на рішення Комісії. Кожен член цієї групи може, де це доречно, суттєво впливати на дискусії та обговорення, які відбуваються на конфіденційній основі в рамках цієї групи.

⁴⁶ Рішення від 2 березня 2022 року, D & A Pharma v Commission and EMA (T-556/20, EU:T:2022:111).

⁴⁷ Регламент Комісії (ЄС) № 507/2006 від 29 березня 2006 року про умовне реєстраційне посвідчення для лікарських засобів для медичного використання, на які поширюється сфера застосування Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 726/2004 (ОВ 2006 L 92, стор. 6).

⁴⁸ Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 726/2004 від 31 березня 2004 року про встановлення процедур Співтовариства для авторизації лікарських засобів, призначених для використання людиною, і ветеринарних лікарських засобів та нагляду за ними та про створення Європейського агентства з лікарських засобів (ОВ 2004 L 136, стор. 1).

Тому, всупереч рішенням Загального Суду, конфлікт інтересів з боку члена експертної групи, з якою проконсультувався СНМР, суттєво зводить процедуру нанівець. Той факт, що наприкінці своїх дискусій та обговорень ця група експертів колегіально висловлює свою думку, такого недоліку не усуває.

Особи, чіими справами займається установа, орган, офіс або агентство ЄС, не можуть бути зобов'язані доводити конкретні ознаки упередженості. Об'єктивна неупередженість оцінюється на основі критеріїв, які не залежать від конкретної поведінки відповідних експертів.

Що стосується критеріїв, які повинні уможливити забезпечення неупередженості та незалежності осіб, які сприяють підготовці наукових висновків ЕМА, Суд справедливості ЄС, по-перше, зазначає, що для того, аби ЕМА могло ефективно переслідувати поставлену перед ним мету, а також з огляду на складні технічні оцінки, які воно повинно зробити, його широкий розсуд відображається у визначенні таких критеріїв.

Однак, незважаючи на існування такого широкого розсуду та важливість переслідуваних суспільних інтересів, при реалізації своїх повноважень ЕМА обмежене вимогами Хартії основоположних прав Європейського Союзу, в якій зазначено, що будь-яке обмеження реалізації прав і свобод повинно поважати сутність цих прав і свобод та принцип пропорційності.

Звідси випливає, що, незважаючи на те, що мета загального інтересу, пов'язана з необхідністю найкращої можливої наукової консультації, може виправдати пом'якшення вимоги об'єктивної неупередженості осіб, вимоги, яка випливає з основоположного права на належне управління, ЕМА повинно поважати сутність цього основоположного права та принцип пропорційності. Зокрема, неприйнятно, що цей орган під приводом бажання максимізувати кількість доступних експертів встановлює обмеження на виконання своїх повноважень, які представляються недостатніми для гарантування неупередженої процедури. Це було б у випадку, якби експертам, діяльність яких виявила поточний інтерес до конкуруючого продукту, було дозволено бути членами експертної групи, скликаної СНМР з метою повторного розгляду заявки МА на цей продукт.

До того ж Суд вважає, що політика ЕМА щодо конкуруючих інтересів визначає поняття «конкуруючий продукт» як «лікарський засіб, який орієнтований на подібну групу пацієнтів з тією ж клінічною метою (тобто для лікування, профілактики або діагностики певного стану) і становить потенційну комерційну конкуренцію».

Це поняття відображає критерій, який використовується в прецедентній практиці Суду справедливості ЄС для оцінки того, чи конкурують два фармацевтичні продукти на даному ринку. Відповідно до цієї прецедентної практики, це той випадок, коли для одного і того ж терапевтичного показання ці продукти є взаємозамінними або замінюваними.

Таким чином, на основі експертизи варто з'ясувати, чи представлятимуть AD 04 та Норвеус, обидва з яких були розроблені з метою лікування алкогольної залежності, такий ступінь взаємозамінності або замінності, що в разі реалізації буде

необхідним визначення наявності або відсутності потенційної комерційної конкуренції між цими двома продуктами.

Така оцінка взаємозамінності або замінюваності не обов'язково повинна проводитися виключно стосовно об'єктивних характеристик цих продуктів. Вивчення потенційної комерційної конкуренції між відповідними продуктами повинно ґрунтуватися на загальній оцінці факторів, які можуть бути взяті до уваги, щоб оцінити, чи зможуть пацієнти та лікарі, які їх призначають, розглядати один продукт як дійсну альтернативу іншому.

Виключаючи можливість комерційної конкуренції на тій підставі, що AD 04 та Norveus мають різні клінічні цілі та орієнтовані на різні групи пацієнтів, а саме перший для тих, хто має намір обмежити споживання алкоголю, а другий – хто має намір взагалі припинити споживання, Загальний Суд не здійснював таку загальну оцінку.

У зв'язку з цим Суд справедливості ЄС вважає, що проста різниця в інтенсивності обсягу терапевтичної дії між двома продуктами, призначеними для лікування однієї і тієї ж патології, з високою ймовірністю спонукатиме певних пацієнтів, які страждають від цієї патології, замінювати в процесі лікування один з цих продуктів іншим залежно від змін їхніх симптомів або міркувань терапевтичної доцільності та ефективності від лікарів, які їх призначають.

Отже, Загальний Суд не перевіряв, чи можуть ці продукти конкурувати один з одним у світлі, зокрема, того факту, що зміни в лікуванні одного і того ж пацієнта можуть призвести до того, що його /її лікар може призначати ці два продукти по черзі під час такого лікування, залежно від симптомів та міркувань терапевтичної доцільності й ефективності.

По-третє, Суд справедливості ЄС зауважує, що ЕМА в будь-якому випадку повинно тлумачити та застосовувати свою політику щодо конкуруючих інтересів відповідно до Хартії основоположних прав Європейського Союзу.

У цій справі політика, що стосується конкуруючих інтересів, накладає на експертів, які мають поточний конкуруючий інтерес як головного дослідника, пом'якшувальний захід, відповідно до якого в процедурах, що стосуються «відповідного лікарського засобу», вони можуть брати участь «лише в обговореннях», без участі в «остаточних обговореннях та голосуванні». Без непропорційного обмеження захисту об'єктивної неупередженості це пом'якшення не може тлумачитися або застосовуватися як таке, що означає, що експерт, який одночасно є головним дослідником конкуруючого продукту, який розглядається, може брати участь у роботі експертної групи, яка консультується з СМНР у процедурі повторного розгляду заяви МА продукту, який розглядається.

Для забезпечення неупередженого проведення відповідної процедури повторної експертизи така участь, за своєю суттю, була б недоцільною. Відмова в наданні МА за результатами повторної експертизи конкуруючому продукту, ймовірно, матиме значний комерційний інтерес для компанії за ініціативою та / або за спонсорства якої такий експерт здійснює свою діяльність в якості головного дослідника.

Звідси випливає, що оскаржуване рішення є недійсним через помилку права, оскільки тлумачення Загальним Судом політики, що стосується конкуруючих інтересів, є несумісним з принципом об'єктивної неупередженості.

Аналогічно, у значенні політики щодо конкуруючих інтересів, обмеження, накладені на експертів, не можуть, всупереч Загальному Суду, тлумачитися та застосовуватися як такі, що означають, що консультант або стратегічний радник з окремих лікарських засобів фармацевтичної компанії може бути членом спеціальної експертної групи, скликаної СНМР з метою повторного розгляду заяви на отримання МА, поданої на конкуруючий продукт одного з цих окремих лікарських засобів. Таке тлумачення також несумісне з принципом об'єктивної неупередженості.

Відповідно, твердження про недотримання принципу об'єктивної неупередженості є обґрунтованим та виправдовує скасування оскаржуваного рішення.

(ii) Позов до Загального Суду

Суд справедливості ЄС зауважує, перш за все, що з керівних принципів щодо процедури повторної експертизи випливає, що ЕМА зобов'язується в тому, що СНМР буде систематично консультуватися з науково-консультативною групою («SAG»), коли заявник у своїх клопотаннях про повторну експертизу вимагає такої консультації, своєчасно та на належним чином мотивованій основі. З цього також видно, що SAG, згадана для цієї мети, має бути створена у терапевтичній області, до якої належить відповідний продукт, і якщо в цій галузі не буде SAG, то буде скликана експертна група ad hoc.

СНМР повинен, як компетентний комітет ЕМА, застосовувати правила поведінки, встановлені цим органом, які включають керівні принципи щодо процедури повторної експертизи. З усталеної судової практики вбачається, що приймаючи правила поведінки та оголошуючи їх шляхом публікації, що вони застосовуватимуться до справ, яких вони стосуються, установа, орган, офіс або агентство ЄС накладає обмеження на реалізацію своєї дискреції.

З огляду на самообмеження дискреційних повноважень ЕМА, Суд вважає, що СНМР явно виходить за межі цих повноважень, коли вирішує скликати групу експертів ad hoc, навіть якщо встановив, що терапевтичне показання продукту, про який йде мова, принаймні переважно, підпадає під терапевтичну область, для якої створено SAG, або коли він вирішує скликати групу експертів ad hoc на основі елементів, які вже стосуються основного розгляду з боку СНМР чи на запит про повторну експертизу або з гіпотетичних міркувань.

У зв'язку з цим Суд зазначає, що консультація SAG дозволяє СНМР отримати висновок, складений постійними експертами цієї SAG. Крім того, ця «основна» група SAG може бути доповнена додатковими експертами, які спеціалізуються на вирішенні конкретних питань, які СНМР має намір поставити. Консультація такої експертної групи, до складу якої входять, з одного боку, група, яка завдяки своєму постійному характеру та збалансованому складу забезпечує безперервність та послідовність

у обробці досьє, а з іншого, додаткові експерти, що спеціалізуються на вирішенні конкретних питань, порушених у контексті повторної експертизи, забезпечує складання «найкращого наукового висновку» і, таким чином, дозволяє ЕМА виконувати покладене на нього завдання.

За таких обставин скликання експертної групи ad hoc в терапевтичній галузі, для якої створено SAG, не може бути прийнятним на підставі розсудів CHMP, що експертна група ad hoc зможе краще відповісти на питання, ніж встановлена SAG, посилена додатковими експертами.

З цього Суд висновує, що рішення про скликання експертної групи ad hoc замість SAG з психіатрії є недоліком, що порушує процедуру надання висновку ЕМА. Отже, процедура ухвалення оспорюваного рішення сама по собі порушена через формальний недолік.

Отже, Суд скасовує оспорюване рішення.

VI. Спільна зовнішня політика та політика безпеки: обмежувальні заходи

Рішення Загального Суду (Дев'ята Палата, розширений склад) від 20 березня 2024 року, *Belshyna v Council*, T-115/22

[Посилання на рішення, опубліковане у формі витягу](#)

Спільна зовнішня політика та політика безпеки – Обмежувальні заходи, вжиті через ситуацію в Білорусі та причетність Білорусі до російської агресії проти України – Заморожування коштів – Списки осіб, організацій та органів, до яких застосовується заморожування коштів та економічних ресурсів – Реєстрація та збереження імені заявника в списках – Підтримка режиму Лукашенка – Фінансова підтримка – Державний бізнес – Репресії громадянського суспільства – Помилка при здійсненні оцінки

У своєму рішенні Загальний Суд підтримав позов *Belshyna AAT* про скасування актів, на підставі яких його було включено, а в подальшому повторно залишено Радою Європейського Союзу у переліку фізичних та юридичних осіб, на яких поширюються обмежувальні заходи у зв'язку з ситуацією в Білорусі. Ця справа дає Суду можливість з'ясувати прийнятність клопотання про зміну заяви у провадженні щодо обмежувальних заходів, відповідно до статті 86(1) Регламенту Загального Суду.

Це рішення є частиною обмежувальних заходів, прийнятих з 2004 року Європейським Союзом з огляду на ситуацію в Білорусі щодо демократії, верховенства права та прав людини. Ці заходи передбачають, *inter alia*, заморожування коштів та економічних ресурсів, що належать особам, організаціям або органам, відповідальним за серйозні порушення прав людини або репресії проти громадянського суспільства та демократичної опозиції, або діяльність яких серйозно підриває демократію або верховенство права в Білорусі, а також особам, організаціям або органам, що підтримують режим Лукашенка.⁴⁹ Заявника – підприємство, засноване в Білорусі, яке виробляє шини, було включено Радою до цього списку у 2021 році⁵⁰, а потім збережено у списку у 2022 році⁵¹ та 2023 році⁵²

⁴⁹ Стаття 4(1)(a) та (b) Рішення Ради 2012/642/CFSP від 15 жовтня 2012 року щодо обмежувальних заходів проти Білорусі (ОВ 2012 L 285, стор. 1) та стаття 2(4) Регламенту Ради (ЄС) № 765/2006 від 18 травня 2006 року щодо обмежувальних заходів проти Президента [Лукашенка] та деяких посадових осіб Білорусі (ОВ 2006 L 134, стор. 1), зі змінами, внесеними Регламентом Ради (ЄС) № 1014/2012 від 6 листопада 2012 року (ОВ 2012 L 307, стор. 1).

⁵⁰ Імплементативне рішення Ради (CFSP) 2021/1001 від 21 червня 2021 року про імплементативне рішення 2012/642/CFSP щодо обмежувальних заходів з огляду на ситуацію в Білорусі (ОВ 2021 L 219 I, стор. 67) та Імплементативний регламент Ради (ЄС) 2021/999 від 21 червня 2021 року про імплементативне рішення статті 8a(1) Регламенту (ЄС) № 765/2006 щодо обмежувальних заходів щодо Білорусі (ОВ 2021 L 219 I, стор. 1) («первинні акти»).

⁵¹ Рішення Ради (CFSP) 2022/307 від 24 лютого 2022 року про внесення змін до Рішення 2012/642/CFSP щодо обмежувальних заходів з огляду на ситуацію в Білорусі (ОВ 2022 L 46, стор. 97) та Імплементативний регламент Ради (ЄС) 2022/300 від 24 лютого 2022 року про імплементативне рішення статті 8a Регламенту (ЄС) № 765/2006 щодо обмежувальних заходів з огляду на ситуацію в Білорусі (ОВ 2022 L 46, стор. 3) («акти 2022 року»).

⁵² Рішення Ради (CFSP) 2023/421 від 24 лютого 2023 року про внесення змін до Рішення 2012/642/CFSP щодо обмежувальних заходів з огляду на ситуацію в Білорусі та причетність Білорусі до російської агресії проти України (ОВ 2023 L 61, стор. 41) та Імплементативний регламент Ради (ЄС) 2023/419 від 24 лютого 2023 року про імплементативне рішення статті

на тій підставі, що воно представляло собою основне джерело доходів для режиму Лукашенка та звільнило працівників, які страйкували після президентських виборів 2020 року. Звернувшись із вимогами про скасування первинних актів заявник змінив свою заяву, щоб також вимагати скасування актів 2023 року, однак, не зробивши такої вимоги щодо актів 2022 року.

Висновки Суду

Що стосується розгляду прийнятності заяви про зміну, що є питанням публічного порядку, Суд зазначає, що, коли захід, скасування якого вимагається, замінюється або змінюється іншим заходом з тим самим предметом, до того як усна частина провадження буде закрита, або до прийняття Судом рішення без усної частини процедури, заявник може змінити заяву з урахуванням такої нової обставини.⁵³

У цій справі Суд зауважує, насамперед, що як первинні акти, так і наступні акти, в тій мірі, в якій вони стосуються заявника, мають своїм предметом накладення на нього індивідуальних обмежувальних заходів, що полягають у заморожуванні всіх його коштів та економічних ресурсів.⁵⁴

Далі Суд зазначає, що ці індивідуальні обмежувальні заходи приймають форму включення імен зазначених осіб, організацій або органів до списків, про які йдеться, викладених у додатках до Рішення 2012/642 та Регламенту № 765/2006.

У цьому контексті первинні акти внесли зміни до додатків до Рішення 2012/642 та Регламенту № 765/2006, включивши, зокрема, ім'я заявника до списків, про які йдеться. Щодо подальших актів, Суд зазначає, по-перше, що Рішення 2023/421 продовжило до 28 лютого 2024 року дію Рішення 2012/642, Додаток I, в якому, зі змінами, внесеними Імплементативним рішенням 2021/2125, згадується ім'я заявника. По-друге, Імплементативний регламент 2023/419 змінив Додаток I до Регламенту № 765/2006, зберігаючи, принаймні неявно, включення імені заявника до цього додатку. Отже, подальші акти повинні розглядатися як такі, що внесли зміни до первинних актів у значенні статті 86(1) Регламенту Загального Суду.

У світлі вищевикладеного Суд висновує, що заявник, вимагаючи скасування первинного рішення, мав право внести зміни до заяви, аби вимагати скасування рішення 2023 року, навіть якщо він раніше не змінював заяву, аби вимагати скасування рішення 2022 року.

8а Регламенту (ЄС) № 765/2006 щодо обмежувальних заходів з огляду на ситуацію в Білорусі та причетність Білорусі до російської агресії проти України (ОВ 2023 L 61, стор. 20).

⁵³ Стаття 86(1) Регламенту Загального Суду.

⁵⁴ Відповідно до статті 4(1)(а) та (b) Рішення 2012/642 та статті 2(4) та (5) Регламенту № 765/2006.

Огляд практики Суду справедливості Європейського Союзу. Рішення за березень 2024 року. Відп. за вип.: Перший заступник керівника Апарату Верховного Суду, д-р юрид. наук Р. Ш. Бабанли. Опрацювання та переклад рішень: Д. П. Мордас, Д. О. Мудрак, А. А. Петренко, О. Ю. Тарасенко. Київ, 2024. – 31 с.

Застереження:

1. Огляд практики Суду справедливості Європейського Союзу підготовлено на матеріалах Бюлетенів Суду справедливості Європейського Союзу, розміщених на вебсайті:

https://curia.europa.eu/jcms/jcms/p1_3471594/en/

2. Переклад описів рішень є неофіційним та має на меті надати можливість загального ознайомлення із підходом Суду справедливості Європейського Союзу до вирішення правових проблем. Для повного розуміння суті висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним на вебресурсі Суду справедливості Європейського Союзу https://curia.europa.eu/jcms/jcms/p1_3471594/en/

3. Інформація має суто допоміжний та довідковий характер і не має на меті висвітлити суть усієї проблематики, яка вирішується відповідними судовими рішеннями.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 [@supremecourt_ua](https://www.instagram.com/supremecourt_ua)

 so.supreme.court.gov.ua